

Jaderný odpad?

Děkujeme, nechceme!

Zákon pro obce na cestě

Po dvou letech fungování byl Pracovní skupinou pro dialog o úložišti konečně dokončen a přijat návrh zákona „o zapojení obcí do procesu výběru lokality hlubinného úložiště radioaktivních odpadů“.

Jeho klíčovou součástí je právo veta, které budou mít obce v okamžiku, kdy stát na jejich katastrech požádá o vyhlášení chráněného území pro úložiště podle horního zákona. Tedy při výběru dvou finálních lokalit v roce 2018. Bez souhlasu všech obcí dané lokality by tak práce na přípravě úložiště nesměly pokračovat.

Nebude to veto absolutní, ale snažili jsme se během diskusí o podobě zákona, aby jeho možné překonání nebylo lehké. Tomu by tak bylo,

kdyby o něm rozhodovali jen ministr průmyslu nebo vláda. V našem návrhu rozhodne fakticky Senát, kde je nejsilnější vazba politiků na své regiony a hlasovat bude teprve po veřejném slyšení. A poté ještě musí dát své souhlasné stanovisko vláda, která musí respektovat nesouhlas Senátu.

Pracovní skupina se přiklonila k verzi, aby obce měly možnost veta a tedy ochrany svých zájmů dvakrát. Nejen tedy při výběru dvou lokalit, ale podruhé i při žádosti o povolení

hornické činnosti o řadu let později. Návrh zákona také zakotvuje dnes chybějící účastenství obcí v řízeních podle horního zákona.

Zdaleka však není vyhráno. Při závěrečném hlasování na jednání Pracovní skupiny chyběli nejen zástupci Parlamentu, ale i ministerstev – průmyslu a životního prostředí. Právě na nich přitom záleží, zda bude návrh převzat do legislativního procesu a projednán ve vládě, finalizován a posléze projde Parlamentem. Bude to tedy práce ještě na měsíce, ba roky, než se podaří lépe nastavit zákonná pravidla pro hledání úložiště.

Edvard Sequens

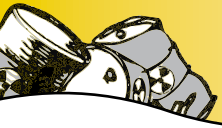

foto: archiv o.s. Nechceme úložiště Kraví hora

Milí čtenáři, zpravodaj, který máte před sebou, vychází již od roku 2001, kdy byl zveřejněn výběr prvních šesti lokalit. V titulku tehdy úplně prvního článku jsme hledání místa pro úložiště nazvali během na extrémně dlouhou trať. To se, jak můžete sami posoudit, potvrzuje. V dnešním čísle se pohledem místního občanského sdružení zaměříme na dění v nově přidané „uranové“ lokalitě Kraví hora. SÚRAO tam obcím nabízí dohody o spolupráci. Přečtete si, jak se na ně dívají právníci. Podíváme se ale i do jiných lokalit – Lubence, Maňovic, Božejovic. . . Přinášíme Vám také rozhovor se sociologem Karlem Svačinou, který proces přípravy úložiště u nás sleduje. V dopise švédských obcí, které se brání těžbě uranu, zjistíme, kolik společných rysů je tu s hledáním úložiště. Přiblížíme si přípravu místa pro jaderný odpad ve Francii, kam někteří z Vás zavítali s CK SÚRAO a zjistíme, zda je něco nového v USA po prezidentských volbách. Na problém radioaktivních odpadů se podíváme i na sousední Slovensko či do Velké Británie a Mongolska. Pěkné počtení.

Edvard Sequens, Calla

Kraví hora: smetiště České republiky?

Lokalita Kraví hora se nachází na pomezí kraje Vysočina a Jihomoravského kraje, nedaleko obcí Střítež a Moravecké Pavlovice, jen asi 20 km od Nového Města na Moravě, kde se už za dva měsíce uskuteční Mistrovství světa v biatlonu.

Přestože se místa, ve kterých by v budoucnu mohlo vyrůst trvalé úložiště jaderného odpadu hledají už několik desetiletí, Kraví hora se na seznamu překvapivě objevila teprve loni v říjnu a hned se postarala o „rekord“. Zatímco jinde se státní organizace Správa úložišť jaderného odpadu (SÚRAO) až dosud neúspěšně snažila získat svolení místních autorit k tzv. „geologickému průzkumu“, v lokalitě Kraví hora posvětili zastupitelé šesti obcí (z celkem sedmi, v jejichž katastru Kraví hora leží) průzkumné práce během pouhých šesti měsíců. Na SÚRAO si jistě museli říkat, že zázraky se asi přeci jen dějí. Nebo že by to bylo jinak?

Je nutno přiznat, že SÚRAO vycházela pravděpodobně z jednoduché rovnice: Když se někde uran těží už 50 let, jedno další jaderné zařízení – jak se hezky eufemisticky úložišti radioaktivního odpadu říká – už nestojí za řeč a nebude nikomu překážet. Na první pohled celkem logická úvaha...

Starostům sedmi zainteresovaných obcí, kteří dohromady reprezentují cca 1 100 obyvatel, byla v červnu 2012 předložena tzv. Dohoda o vzájemné spolupráci a podmínkách zapojení obce do procesu

výběru lokality, která se na první pohled tváří jako malý první krok malé spolupráce ve formě zmíněného nezávazného geologického průzkumu. Ve skutečnosti však neznamená nic jiného než bezpodmínečný souhlas obcí s tím, co se kdy SÚRAO rozhodne v lokalitě udělat.

Starostové se během letních prázdnin domluvili, že schválení Dohody nic nebrání. V některých obcích proběhlo něco jako „průzkum veřejného mínění“ nebo dokonce místní referendum (ve Věžné). Protože však málokdo tušil, o co vlastně jde (nebo že se vůbec něco takového děje), účast byla povětšinou spíše symbolická. Některé výsledky naznačovaly lehký souhlas s tím, aby obec s Dohodou souhlasila.

Za pár měsíců se tedy urodil „zázrak“, ke kterému se SÚRAO nedokázala dopracovat za 15 let své existence. Všechny zastupitelstev dalo souhlas k tomu, aby se Dohoda podepsala a SÚRAO začalo vytyčovat tzv. „průzkumné území“.

Zastavme se na okamžik u způsobu, jakým si starostové zajistili zdánlivý souhlas svých spoluobčanů a tedy i „mandát“ pro podpis Dohody. Ano, bylo uspořádáno místní referendum. Ano, proběhly průzkumy mezi

obyvateli. Ano, SÚRAO uspořádala několik besed. To vše ale tak nějak podivně potichu, téměř bez publicity, bez zájmu a osobní účasti lidí, až je to překvapující. Že by byli lidé tak lhostejní k tomu, co se jich bude přímo bytostně dotýkat? Že by jim bylo jedno, kde (nebo spíše nad čím) budou už zřejmě navždy žít oni, jejich děti a děti jejich dětí? Výsledek všech osvětových akcí byl jediný: nikdo vlastně pořádně nic nevěděl. Tedy, starostové věděli s jistotou jedno: když podepíš, budou peníze...

Zlomem na celé poklidné cestě k vybudování trvalého úložiště jaderného odpadu v lokalitě Kraví hora se stalo zasedání zastupitelstva obce Bukov. Jindy obvykle poklidné a rutinní zasedání obecního zastupitelstva se stalo svědkem velmi bouřlivé diskuse mezi starostou, zastupiteli a místními občany, kteří, jak se „nečekaně“ ukázalo, měli na celou věc přesně opačný názor a ten taky přišli pěkně hlasitě vyjádřit. Do diskuse se zapojilo už i čerstvě založené občanské sdružení Nechceme úložiště Kraví hora, které zastupitelstvu předložilo petici místních občanů, kteří žádají k dané otázce uspořádání obecního referenda. Hlas občanů byl vyslyšen a místní referendum v Bukově v lednu 2013 skutečně proběhne. Chlebíčky a šampaňské, které mělo SÚRAO připraveno na oslavu sedmého a posledního souhlasu s Dohodou, zhořkly v ústech. Samo SÚRAO totiž

foto: archiv o.s. Nechceme úložiště Kraví hora

už dříve prohlásilo: „Pokud nebude souhlasit byť jediná dotčená obec, průzkum se konat nebude.“

Akce bukovských občanů vyvolala reakci i v ostatních obcích, jejichž obyvatelé se začali o celou problematiku více zajímat. Naše občanské sdružení začalo nabízet jiný úhel pohledu prostřednictvím webových stránek a vydáváním příležitostných zpravodajů, které distribuujeme přímo do schránek. O situaci se začala zajímat média. Výsledek je takový, že obecní referendum proběhne kromě Bukova opakovaně (a tentokrát pořádně) i ve Věžné, obce Olší a Sejřek uspořádají anketu. V ostatních obcích starostové zůstali v klidu a bezpečí svých kanceláří a názor spoluobčanů ignorují. Je přitom zjevné, že většina z těch, kterých se to týká, nad jaderným odpadem žít nechce.

Uran se v okolí Dolní Rožínky těží už půl století. Jedním z průvodních jevů těžby je mj. obří odkaliště pro zpracování uranu. Před několika týdny byl v Dolní Rožince ukončen geologický průzkum se závěrem, že „podmínky pro výstavbu podzemního zásobníku zemního plynu jsou lepší, než se původně předpokládalo“. V Bukově je velká skládka komunálního odpadu. Na přelomu tisíciletí získal ČEZ souhlas s vybudováním mezikladu vyhořelého jaderného paliva v nedaleké lokalitě Skalka.

Hlavní argument největší domácí energetické společnosti tehdy zněl: „Jedná se o mezisklad, dočasnou stavbu, která zanikne poté, co vznikne trvalé úložiště. To zde vzniknout nemůže, nejsou zde vhodné geologické podmínky.“ Nu, za posledních 12 let se místní geologické podmínky asi změnilo. Že by nějaké tajemné vlny??? Nebo spíše platí „Když ptáčka lapají, pěkně mu zpívají“? Protože kdo jiný než ČEZ má největší zájem na tom, aby trvalé úložiště jaderného odpadu v ČR konečně vzniklo? Třeba i navzdory místním lidem?

SÚRAO přitom disponuje studií společnosti Aquatest, která říká, že „lokality Kraví hora má ze všech dosud vytipovaných lokalit nejméně vhodné parametry“. Jde o to, že úložiště má být (odpusťte mi, prosím, případnou terminologickou nepřesnost) podzemní štola o dvou patrech, pro kterou ale není na Kraví hoře dostatek pevné skály. Daleko závažnější pak

Zjednání zastupitelstva ve Věžné.

foto: archiv o.s. Nechceme úložiště Kraví hora

je, že ve vzdálenosti méně než tři kilometry jsou další „díry v zemi“, které vznikly při těžbě uranu. Studii si nechala vypracovat... SÚRAO.

Vypadá to tedy tak, že proti výstavbě trvalého úložiště jaderného odpadu jsou nejen místní občané, ale i odborníci. SÚRAO se však domnívá, že ani v jednom případě nejde o překážky nepřekonatelné, zkrátka se to hezky česky „nějak udělá“. A trvá na tom, že chce v okolí Kraví hora udělat geologický průzkum. Jinými slovy: několik let obtěžující stavební činnosti devastující místní krajinu a nervy starousedlíků, stovky milionů korun nákladů na průzkum atd. To vše jen na potvrzení závěrů Aquatestu? Nebo to má vše nějaký jiný smysl?

Nebo že by se kritéria pro určení nejvhodnější lokality plasticky změnila až na základě onoho geologického průzkumu? Nikdo totiž neví, co vlastně nakonec o výstavbě úložiště rozhodne. Budou se podmínky pro výstavbu odvíjet od těch geologických nebo se budou přizpůsobovat podle toho, kteří starostové zrovna kývnou?

Možná je to ještě jinak: SÚRAO potřebuje mít záložní řešení pro případ, že nikde jinde souhlasu s výstavbou trvalého úložiště nedosáhne. Z možná ne nejvhodnější, ale nakonec jediné rezervní lokality, se stane lokalita hlavní. Ono už se to nějak udělá, aby nakonec i toto místo (možná trochu s přivřenými očima) vyhovělo...

Vraťme se k argumentu, že SÚRAO v tuto chvíli hovoří výhradně o souhlasu s „geologickým průzkumem“, nikoli s výstavbou konečného trvalého úložiště jaderného odpadu. Jedna věc je hledisko právní. Tak bychom zřejmě konstatovali, že je vše v pořádku. Pak je tady ale i stanovisko, řekněme, veřejného mínění. Kde

místní autority dají souhlas s „geologickým průzkumem“, jednoznačně říkají: ano, souhlasíme. A selský rozum říká: když souhlasíš s jedním, musíš logicky počítat s tím, že „by to mohlo dopadnout“, a že tedy předem souhlasíš i s tím druhým... Pokud by příští starostové a zastupitelstva změnila názor, veřejné mínění se (zcela přirozeně) obrátí proti nim: „Když to jednou odsouhlasili, tak ať si teď nevymýšlejí...“. Takový argument sice nemá právní váhu, ale funguje možná stejně silně.

V posledních týdnech, kdy odpor místního obyvatelstva roste, do hry vstoupil nový fenomén. Jako by se vynořil z dávných časů. Je zde a pracuje stále stejně. Lidem, kteří se postavili proti úložišti, je naznačováno, že by oni nebo jejich děti jednou mohli mít problém najít si v regionu práci... Dokonce i zástupce SÚRAO veřejně připustil, že ví o tom, že se něco takového děje (být údajně ne z jejich iniciativy)! Nedostáváme se někam, kde už to přesahuje rámec demokratické diskuse fungování normální občanské společnosti?

SÚRAO nám vykresluje krásnou budoucnost s jaderným odpadem pod vlastními domy, poli, školami, lesy, silnicemi. Krásnou „jadernou“ budoucnost pro nás i naše potomky. My ale na jádru žít nechceme. Teď jde o to, jestli náš názor někdo bude brát na vědomí, nebo se na něj vykašle. Zatím to vypadá, že na názoru lidí těm, kteří mají peníze a moc, nezáleží. Víím jistě, že to není dobře.

Ing. Martin Schenk,
předseda občanského sdružení
Nechceme úložiště Kraví hora
Internetové stránky sdružení
s aktualitami z Kraví hory jsou
www.nechcemeuloziste.cz

Čert aby se v tom vyznal aneb pohled z lokality Čertovka

Na začátku tohoto roku si už Čert mnul ruce, neboť to vypadalo, že jedna z lokality, na kterou má SÚRAO spadeno, podlehne jeho laciným svodům. Zastupitelstva dotčených obcí, až na jednu výjimku, dávaly jedno po druhém souhlas s průzkumnými pracemi a za slíbený peníz si již malovaly nejen vzdušné zámky, ale i vzdušné sportovní haly, bazény, chodníky, apod.

Pak se však vzpříčila skupina občanů Lubence, kterým se rozhodnutí jejich zastupitelstva příliš nelíbilo. Sháněli informace, rozšiřovali je mezi ostatní občany a proti průzkumům vznikla velká vlna nevole. Nezdálo se však, že by se kamenný postoj zástupců obce dal názorem prostého lidu nějak změnit. Situace tedy vyvrcholila tak, jak musela, tedy že sami občané sehnali dostatečný počet podpisů pro vyhlášení referenda a zástupci obce již na výběr neměli...

Dne 30. června se konalo obecní referendum – obyvatelé Lubence

se jasně vyslovili PROTI průzkumům vedoucím k vybudování hlubinného úložiště – a nad lokalitou zase na čas vysvitlo slunce. I když nutno podotknout, že je možno doslechnout se také verzi: „*Hrstka jedinců s neukojenými ambicemi zfanatizovala místní občany, znepřátelila tak harmonicky žijící obec a ukvapeně nechala vyhlásit referendum, čímž připravila obec o sportovní halu, atd.*“

Po referendu si všichni na čas odychli a SÚRAO se na chvíli stáhlo do ústraní, aby místním nebylo trnem v oku. Zastupitelstvo muselo

foto: o.s. SOS Lubenec

revokovat svoje usnesení, kterým dávalo souhlas s průzkumy, ale tím všechny kroky PROTI – zdá se – mají skončit. Občanské sdružení SOS Lubenec požadovalo, aby byla vypovězena nájemní smlouva, která umožňuje SÚRAU mít v obci dezinformační koutek, aby pan starosta, který jednal proti zájmům svých občanů, odstoupil či byl odvolán a podobně. Bez úspěchu. Na takové odvážné a pro lidi celkem logické kroky je asi Čert pořád hodně blízko... A nezbyvá tedy než vyčkávat, co bude dál...

Eva Čechurová, SOS Lubenec

foto: Jana Sequensová

Na kole i pěšky proti úložišti do Maňovic

Již poosmé se 21. července u Pačejova za slušné účasti místních protestovalo proti hlubinnému úložišti radioaktivního odpadu. Trasa protestního turistického pochodu vedla z Pačejova – Nádraží do Maňovic, kde po informačních příspěvcích večer akce pokračovala taneční zábavou. Uspořádalo místní občanské sdružení Jaderný odpad – děkujeme, nechceme! a SDH Maňovice.

Božejovice, Padařov... jsou ve hře i další místa?

V podstatě náhodou (ze souborů, zapomenutých v počítači po červnové besedě v Božejovicích) vyšlo najevo, že SÚRAO neplánuje umístění povrchového areálu úložiště pouze u Božejovic, ale také u Padařova (obě místa jsou vyznačena na mapě). Ředitel Správy úložišť JUDr. Jan Prachař, jehož jsme požádali o vysvětlení, napsal, že SÚRAO zpracovává studii různých variant umístění úložiště a že obce, pokud budou mít zájem, mohou o nich získat bližší informace.

Starosta Nadějkova proto požádal SÚRAO, aby obce seznámila s půdorysy, vizualizací a popisem všech

areálů hlubinného úložiště, o nichž na naší lokalitě uvažuje. Tuto žádost Správa úložišť napřed odložila kvůli formálním nedostatkům, po jejich

odstranění ji odmítla s tím, že studie není hotová a nelze o ní poskytovat informace.

Na kompletní údaje si budeme muset počkat do příštího roku. Postup vyřizování žádosti o informace je typickou ukázkou toho, jak si státní úředníci „transparentnost a partnerský přístup“ při jednání s obcemi představují – nedozvěděli jsme se vůbec nic, dokonce ani počet míst, na kterých by povrchový areál úložiště mohl být.

Místo toho správa úložišť obcím nabízí k podpisu dohodu o spolupráci, ve které by se měly zavázat například k tomu, že svoje rozvojové plány přizpůsobí požadavkům

geologického průzkumu, a ministerstvo průmyslu a obchodu se bez ohledu na obce snaží prosadit zakreslení lokalit pro úložiště do územních plánů krajů.

*Olga Černá,
o.s. Zachovalý kraj,
převzato ze zpravodaje Zprávy se samosprávou
– zpravodaje pro obce Jistebnice, Nadějkov
a Božetice, ke stažení na www.zachovalykraj.cz*

Ocenění Slunce a svoboda putovalo do Lodhého

Rakousko – české sdružení Slunce a svoboda udělovalo již posedmé cenu za přeshraniční aktivismus v antiatomové oblasti. Ten jde často ruku v ruce s kulturními aspekty a osobními setkáváními. Tento rok ji dostal bývalý dlouholetý starosta jihočeského Lodhého Jiří Dvořák.

Důvodem ocenění byl jeho výrazný podíl na aktivitách obcí, které vedly k zastavení průzkumů na vyhledávání hlubinného úložiště vysoceradioaktivních odpadů v České republice v roce 2004 a práci v této oblasti v následujících letech. Nehájil jen zájmy obce Lodhého, ale plně si uvědomoval, že malé obce z několika lokalit z celé republiky mohou uspět pouze společným úsilím a proto pomáhal formulaci a prosazování společných požadavků i na celostátní úrovni. Na Jindřichohradecku inicioval založení „Sdružení starostů za záchranu Klenovského

masívu“ a v jeho jméně a ve spolupráci s dalšími jihočeskými starosty z ohrožených lokalit se zasadil o usnesení zastupitelstva Jihočeského kraje, které odmítlo na svém území hlubinné úložiště, ale i rozšíření JE Temelín.

Na rakouské straně cenu tento rok dostala paní Irmgard Schmieđ ze severu Rakouska, která kromě jiného nasbírala více než 3 000 podpisů pod petici proti jaderné elektrárně Dukovany. Oba dva ocenění dostali kromě jiného také jednu akcii rakouské největší větrné firmy windkraft.at v hodnotě 400 euro.

Cena se uděluje každý rok kolem sice u příležitosti výročí rakouského referenda k jaderné elektrárně Zwentendorf, které 5. 11. 1978 vedlo k tomu, že se Rakousko dokonce i ve své ústavě definovalo jako bezjaderný stát. Sdružení Slunce a svoboda/Sonne und Freiheit organizuje kromě toho pravidelně v srpnu speciální jazykový kurz a získané příspěvky věnuje na financování této ceny. Další informace o aktivitách sdružení na www.sonneundfreiheit.eu.

*Edvard Sequens
a Bernhard Riepl*

Další divoké karty s úložištěm

Zanedlouho to bude deset let, co Správa úložišť radioaktivních odpadů oficiálně představila šest potenciálně vhodných lokalit, kde bude hledat místo pro hlubinné úložiště. Na některých z nich to věděli z médií již o několik let dříve, ale vybraná území do roku 2003 ještě prodělala změny. Výsledná místa, která jsou na seznamu dodnes, jsou výsledkem posuzování celé řady kritérií. Zdálo by se, že tedy další obce v Česku mohou být v klidu, protože nemají vhodné horninové podloží, jsou tam různá vylučující kritéria jako geologické zlomy, podzemní vody, jde o okolí velkých měst a podobně. Ale ouha.

Záměr státu obdarovat jaderným odpadem obce z okolí Jistebnice, Lodhého, Pačejova, Blatna, Rohozné a Budišova, se, jak víme, se setkal s vřelým odmítnutím. A tu se po letech začaly v hledáčku SÚRAO objevovat lokality zcela nové. První várku – vojenské újezdy do seznamu přihodili premiér Topolánek se svým

ministrem průmyslu Římanem. Jediný vhodný z nich se z geologického hlediska jeví jihočeské Boletice. Rozhodnutí, zda bude přidán do ostrého seznamu lokalit, se ale stále odsouvá. Aktuálně zaznívá termín „první polovina roku 2013“.

Velmi překvapivou divokou kartou se ukázala lokalita uranových

dolů na Českomoravské vysočině nazvaná krycím jménem Kraví hora. Ta byla dříve vylučována a dokonce na ní SÚRAO začalo utrácet peníze ještě dříve, než jí to schválila vláda v plánu činnosti na další období.

Ani to není vše. Patrně povzbuzena příznivým přijetím u starostů z Kraví hory, chystá se Správa překvapit obyvatele dalších obcí. Konkrétně plánuje v roce 2013 zadat geologické a technické studie v okolí jaderných zařízení, tedy Dukovan, Temelína a možná i jiných. Očekává totiž, že by tam mohla u veřejnosti získat vyšší porozumění k vybudování hlubinného úložiště. Podaří se jí to? Volba pražské Řeže by z tohoto hlediska byla velmi zajímavá.

Edvard Sequens

K Dohodám o vzájemné spolupráci mezi obcemi a SÚRAO

Jednou z nejdiskutovanějších otázek poslední doby v obcích ohrožených stavbou úložiště jaderného odpadu je návrh „Dohody o vzájemné spolupráci“, kterou obcím překládá SÚRAO. Dohoda je prezentována jako předpoklad pro zahájení geologických průzkumů.

Text Dohody ovšem vyvolává řadu otázek, které se týkají jak průzkumných prací jako takových, tak i finančních kompenzací za průzkumné práce, ale i budoucích závazků obce z dohody vyplývajících. Na některé z nich se pokusím odpovědět.

První otázka je, proč SÚRAO usiluje o uzavření Dohod s obcemi. Pro výběr lokality a stavbu úložiště žádnou písemnou smlouvu s dotčenými obcemi nepotřebuje. Všechna správní řízení a povolení, ať již ke stanovení průzkumného území, povolení hornické činnosti i řízení podle stavebního zákona, mohou proběhnout bez této smlouvy. Dohoda není zapotřebí dokonce ani k vyplacení prostředků z jaderného účtu obcím, na jejichž území budou průzkumy probíhat. To vše vyplývá a je stanoveno přímo zákonem a není k tomu zapotřebí žádné smlouvy s obcemi. SÚRAO deklaruje, že účelem Dohody je ukázat respekt k názoru obcí, protože průzkumné práce budou prováděny pouze v lokalitách,

kde bude podepsána Dohoda se všem i dotčenými obcemi. Zároveň říká, že uskutečnění geologických průzkumů nezavazuje obce souhlasit s dalšími přípravnými pracemi.

Proč tedy SÚRAO tak stojí o podpis Dohod, které k ničemu nepotřebuje, které obec podle tvrzení SÚRAO k ničemu nezavazují, jestliže respekt k názoru obce lze vyjádřit určitě i jiným způsobem, než písemně uzavřenou smlouvou?

Jedno z možných vysvětlení vyplývá přímo z textu Dohody, respektive z její preambule. Zde se uvádí, že v lokalitách, kde SÚRAO provede geologický průzkum budou práce pokračovat: „zpracováním technické dokumentace prokazující umístitelnost hlubinného úložiště v lokalitě, a dále posouzením takového řešení bezpečnostními rozborů. Současně bude zpracována dokumentace vlivu stavby na životní prostředí. Tyto práce by měly proběhnout do konce roku 2017“. Je zjevné, že v Dohodách nejde pouze o průzkumné práce ale i o další aktivity

směřující ke zjištění, zda je úložiště v dané lokalitě umístitelné. Tuto skutečnost si musí obce, které uvažují o podpisu Dohody, uvědomit.

Podpis dohody bude mít zcela vliv na průběh řízení o stanovení průzkumného území, které je předpokladem pro zahájení geologických průzkumů. Pokud by se obec, jako účastník tohoto řízení chtěla později jakkoli bránit, její faktické námítky budou vždy vyznívat nepřesvědčivě, pokud na počátku celého procesu

bude souhlas obce s geologickým průzkumem, vyjádřený podpisem Dohody.

Dohoda by mohla být později různě dezinterpretována, např. jako souhlas ke vstupu na obecní pozemky k provádění geologických prací podle § 14 odst. 1 zákona o geologických pracích. V takovém případě by obec přišla o možnost přiznání náhrady za vstup na pozemky podle § 14 odst. 2 zákona o geologických pracích. Podle shora uvedeného ustanovení zákona má totiž žadatel o provedení průzkumů povinnost před vstupem na cizí pozemek povinnost uzavřít s vlastníkem pozemku písemnou dohodu o provádění geologických prací, zřizování pracovišť, přístupových cest, přívodu vody a energie, jakož i provádění nezbytných úprav půdy a odstraňování porostů, popřípadě zřizování staveb. Povinnost uzavřít písemnou dohodu se vztahuje i k obci, pokud je vlastníkem dotčených pozemků. Obec má v tomto případě možnost se subjektem provádějícím geologické práce smluvně se dohodnout na konkrétních podmínkách průzkumu. Podle navazujícího § 14 odst. 2 zákona o geologických pracích rozhodne krajský úřad v případě, že by nedošlo k písemné dohodě mezi vlastníkem a subjektem provádějícím geologické práce o omezení vlastnických práv vlastníka nemovitosti uložením povinnosti strpět provedení geologických prací a to v nezbytném rozsahu, na dobu určitou a za náhradu.

V neposlední řadě je třeba upozornit na to, že Dohoda výslovně upravuje i určité závazky obce „v etapě po ukončení geologických průzkumných prací v obci a v lokalitě“. Tato ustanovení by mohla být zneužita v budoucnu v dalších procesech. SÚRAO by např. mohla tyto závazky obce dezinterpretovat jako souhlas nebo srozumění obce s eventualitou, že lokalita bude vyhodnocena jako vhodná.

Pokud obec dobrovolně umožní stanovení průzkumného území pro zvláštní zásah do zemské kůry a následné provedení geologických průzkumných prací, otevře tím cestu pro další správní procesy nutné ke zřízení hlubinného úložiště radioaktivního odpadu, pokud bude lokalita vyhodnocena jako vhodná.

Podíváme-li se na Dohodu z čistě právního hlediska, musíme se v prvé řadě zamyslet nad tím, zda je SÚRAO vůbec oprávněno podobný typ smluv uzavírat. Příprava stavby úložiště je pro SÚRAO úkolem, který mu ukládá zákona a je tedy výkonem státní moci. Státní orgány přitom mohou činit pouze to, co jim zákony výslovně umožňují. Žádný zákon přitom SÚRAO neumožňuje v rámci přípravy úložiště vstupovat s dotčenými obcemi do podobných smluvních vztahů. To má za následek neplatnost těchto Dohod a nevymahatelnost závazků, které z nich vyplývají. Z toho je zřejmé, že navrhovaná Dohoda je nestandardním krokem, který nemá oporu v zákoně.

Z výše uvedeného je jasné, že je iluzorní se domnívat, že uzavření Dohody nějak posílí práva obce při jednání se SÚRAO. Jedinou skutečnou zárukou je změna zákona, která dá obci větší práva v procesu přípravy úložiště. Který zákon a jakým způsobem měnit, je již dva roky

předmětem diskusí v rámci činnosti Pracovní skupiny pro dialog o hlubinném úložišti. Zatím nejpropracovanější návrh, který Pracovní skupina vytvořila, dává dotčeným obcím možnost vydat nesouhlasné stanovisko ve dvou fázích přípravy projektu – při rozhodování o zúžení počtu lokalit na dvě a při rozhodování o výběru finální lokality o několik let později. Toto nesouhlasné stanovisko obce ovšem nemá být zcela nezrušitelné – v případě, že věc projedná na návrh vlády Senát a doporučí vládě pokračovat v přípravě úložiště v dané lokalitě, mohou práce pokračovat i přes tento nesouhlas obcí. Tento návrh může být schválen jak ve formě zvláštního zákona o úložišti jaderného odpadu, tak i jako součást novelizovaného atomového zákona. Výrazným způsobem posiluje postavení obcí oproti současnému stavu a dává jim reálnou možnost ovlivnit umístění úložiště na svém území.

Mgr. Pavel Doucha,

AK Šíkola a partneři/Ekologický právní servis

Do Senátu změna zákona teprve dorazí.

foto: archiv Calla

Důvěra je křehká věc

Se sociologem Mgr. Bc. Karlem Svačinou, M.A. z Masarykovy univerzity v Brně a Centra pro teoretická studia Univerzity Karlovy a Akademie věd, který se snaží zmapovat proces přípravy úložiště v České republice, se někteří ze starostů i nevládních organizací potkali při rozhovoru o této záležitosti. Pravidelně je pak druhým rokem vídáván soustředěn a pilně si zapisující na jednáních pracovní skupiny pro dialog i na jiných akcích. I zptali jsme se jej na podrobnosti.

Co je cílem Vaší práce, při které sledujete, jak se u nás hledá úložiště? Co z toho má vzniknout?

Můj cíl je dvojitý. Zaprvé, v Centru pro teoretická studia pracujeme společně s mým kolegou a vedoucím doc. Zdeňkem Konopáskem na mezinárodním výzkumu InSOTEC, v rámci kterého se snažíme porozumět souvislostem mezi sociálními a technickými aspekty plánování úložiště. Mezi „sociálním“ a „technickým“ se v praxi často rozlišuje, sám jste určitě během veřejných debat nebo schůzí Pracovní skupiny slyšel větu: „to je ale technický detail“, nebo „to je technická záležitost (a tím pádem nepatří do této diskuse)“. Na jednu stranu je takové rozlišování často opodstatněné, má svoji logiku, ale na druhou stranu není úplně nevinné a má svoje důsledky. Ta hranice mezi „sociálním“ a „technickým“ často není jednoznačná: například počet ukládacích kontejnerů a tedy velikost úložiště bývá u nás občas označována za technický detail, ale takový parametr bude mít jistě vliv na život v okolních obcích, protože souvisí s tím, kolik horniny se vytěží, jak dlouho bude úložiště v provozu, kolik kamionů tam projede, a tak dále.

Podobně, poslední dobou se klade důraz na fázování. Říká se: „musíme proces přípravy úložiště rozfázovat. Nejprve souhlas obcí s průzkumy, pak průzkumy, které ale ještě neznamenají úložiště, o úložišti se bude mluvit až potom.“ Opět, takový postup má svou logiku a opodstatnění, ale je třeba všimnout si, jak spolu které kroky nebo „fáze“ souvisejí, a hlavně kde se které možnosti uzavírají a kde a jak se naopak vytvářejí nová propojení.

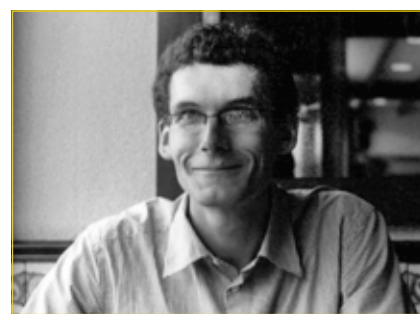
Výsledkem naší práce budou texty, které se těmito otázkami zabývají – závěrečné zprávy dostupné ke stažení na webových stránkách InSOTECu (www.insotec.eu) a snad i nějaký článek

v odborném časopise. Rozhodně se nechystáme napsat návody typu „jak přesvědčit obyvatele, aby souhlasili s úložištěm“, ani „jak účinně bojovat proti úložišti.“ Ale věřím, že naše texty mohou být přínosné v tom, že upozorní na souvislosti, které nejsou na první pohled zřejmé. Když si někdo náš text přečte, řekne si, „ano, toto je důležitá otázka, tomu bychom měli věnovat pozornost“, a promítne to do svého jednání, budu to považovat za úspěch.

To byl můj první cíl. Ten druhý je doktorská práce na katedře sociologie v Brně. Díky InSOTECu se vyjednávání o hlubinném úložišti v České republice stalo i tématem mého doktorského výzkumu. Zde jsem se rozhodl soustředit se na „nejistoty“. Při vyjednávání, na veřejných debatách, ale ze zahraničí víme, že i v práci vědců se objevuje řada nejistot v souvislosti s přípravou úložiště: nebudou narušeny zdroje pitné vody? Co se stane s cenami nemovitostí? Nemůže v dotyčném horninovém prostředí ocel (nebo ve Švédsku měď) korodovat mnohem rychleji, než se předpokládalo? Jakou roli nejistoty hrají v procesu přípravy úložiště, co se s nimi děje, jak jsou potlačovány nebo naopak zvýrazňovány a co umožňují, to je tématem mého doktorského výzkumu.

Dva roky jste svědkem, jak se proces u nás vyvíjí. Dokázal byste v několika větách shrnout, jak to vidíte očima nestranného pozorovatele?

Na jednu stranu mám pocit, že dochází k většímu vzájemnému pochopení mezi starosty dotčených obcí a Správou úložišť radioaktivních odpadů, což je vidět například na jednáních zmíněné pracovní skupiny pro dialog. Zároveň je vidět, že SÚRAO se více a více profesionalizuje v Public Relations. Pro ni je Pracovní skupina

jen jedním ze způsobů jednání. Nejsem si jistý, jak to mají například starostové a zástupci dotčených obcí, ale pokud by byla Pracovní skupina tím hlavním nebo dokonce jediným prostředkem jednání a získávání informací, zdálo by se mi takové uspořádání poněkud nevyvážené. Pracovní skupina má svůj program, na kterém pilně pracuje – zaměřuje se na návrhy legislativních změn pro posílení postavení obcí. Ale řadou dalších otázek se vůbec nezabývá. Mám pocit, že je mezi některými zástupci lokalit cítit potřeba setkávat se i mimo formalizované prostředí pracovní skupiny, a myslím si, že taková potřeba je opodstatněná.

Proč myslíte, že lidé z obcí, kde Správa úložišť radioaktivních odpadů hledá úložiště, stále nemají dost důvěry, že jejich názor bude vyslyšen?

Důvěra je křehká věc a zatím co její budování trvá dlouho, rozbít, narušit nebo ztratit se dá velmi rychle. Zároveň mám za to, že budování důvěry je taková různorodá a každodenní práce – nejde jen o to, co se řekne nebo napíše, ale také jak se člověk chová a co dělá v dlouhodobém horizontu. V případě českého úložiště je to o to komplikovanější, že u nás panuje dlouhodobá nedůvěra ve státní instituce a politickou reprezentaci. Všichni to známe a taky víme, že jednoduchý lék na to neexistuje. Ale třeba nám v tom ta jednání o úložišti nakonec i pomůžou.

Pracovní skupina pro dialog připravila návrh zákona, který by dal obcím právo veta. Myslíte, že má šanci projít vládou a parlamentem?

S tímto nemám žádné zkušenosti, takže to opravdu nedokážu odhadnout. Ale pro ilustraci, nedávno jsem mluvil s kolegyní ze Švédska a ta

říkala, že tamní nevládní organizace požadovaly už od roku 1991 možnost financování některých svých aktivit souvisejících s přípravou úložiště ze švédského jaderného účtu, což vyžadovalo změnu legislativy. Požadavek se nakonec opravdu podařilo prosadit do zákona, a to v roce 2004. Takže pokud návrh pracovní skupiny projde vládou a parlamentem, myslím, že to bude pro pracovní skupinu veliký úspěch a také to bude významný indikátor toho, jak vážně pracovní skupinu berou její zřizovatelé, tedy Ministerstvo průmyslu a obchodu a Ministerstvo životního prostředí.

Jezdíte i na mezinárodní setkání, v říjnu jste se zúčastnil pracovního semináře Forum on Stakeholder Confidence (FSC) v Karlových Varech. V čem konkrétně nás mohou zahraniční postupy inspirovat?

U nás se kladou za vzor hlavně severské země, Švédsko a Finsko; často u nás slyšíme, že lidi tam to úložiště chtějí, že o něj jednotlivé obce dokonce soutěžily. Není to ale tak jednoduché. Každá země si prošla „krizovým“ obdobím a zažila nutnost změnit strategii hledání místa pro úložiště. Rozdíl je, že Švédsko či

Francie toto zažívaly už během 80. let minulého století a mají tedy oproti nám nějakých dvacet let „nások“. Nikde ten proces přípravy není hladký. Konkrétně ve Švédsku se v 80. letech firma SKB snažila najít místa s nejlepšími geologickými podmínkami pro úložiště, ale narazila na vlnu protestů. Některé z geologických průzkumů byly místními obyvateli fyzicky blokovány po řadu let, což donutilo SKB obrátit se k tzv. „dobrovolnému přístupu“.

Samozřejmě platí, že každá země je jiná, má jiné tradice a také politickou kulturu. Přenášet nějaké konkrétní postupy je proto problematické. Ale přesto si myslím, že se můžeme inspirovat a poučit v řadě věcí. Dovoluji si zmínit tři: zaprvé, u nás například není vůbec definováno, jak velké by úložiště mělo být, zatímco ve Švédsku to mají definováno velmi jasně. Zadruhé, na švédském a také francouzském případě bychom se mohli inspirovat jasným vymezením rolí jednotlivých organizací a tím, že tyto organizace své role dodržují a nepřekračují. Ne že by u nás nebylo jasně vymezené kdo je odpovědný za nakládání s radioaktivním odpadem a přípravu úložiště, ale když člověk

sleduje českou situaci, často se vynoří takové ty podivné vztahy například mezi státními organizacemi a ČEZ. Abych byl konkrétnější: na jednu stranu je u nás role producentů odpadu zákonem oddělena od role toho, kdo má odpady ukládat, ale na druhou stranu jsou v radě Správy úložišť radiaktivních odpadů zástupci ČEZ a tu a tam se doslycháme, že je „velmi zajímavá“, jak hospodárně a efektivně se nakládá s prostředky na jaderném účtu. Je takové uspořádání opravdu zárukou maximální bezpečnosti budoucího úložiště? A konečně zatřetí, jak už jsem zmínil výše, švédský nevládní a neziskový sektor má možnost financovat své aktivity související s nakládáním s radioaktivními odpady ze švédského jaderného účtu. Na tomto základě vznikla ve Švédsku nevládní organizace Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning (www.mkg.se), která sleduje tamní proces přípravy úložiště a pravidelně se k němu vyjadřuje. Myslím si, že i toto je věc, kterou bychom se u nás mohli inspirovat, protože přispěla k rovnější a průhlednější debatě o budoucím úložišti.

*Děkuji za zajímavý rozhovor.
Edvard Sequens*

Masarykova univerzita se pustila do jaderného odpadu

Dlouhodobě nevyřešený problém, kde vybudovat trvalé úložiště vyhořelého jaderného odpadu, přiměl odborníky z Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity k sestavení speciálního expertního týmu. Ten funguje jako součást projektu ReWaNuSa a orientuje se na ukládání radioaktivních odpadů a jadernou bezpečnost v České republice.

Vědecký tým se zaměřuje na dvě oblasti bádání, které reprezentují dvě skupiny odborníků. „V jedné se zabýváme výzkumem horninového prostředí pro podzemní ukládání látek a odpadů a ve druhé dlouhodobou seizmickou stabilitou vybraných lokalit České republiky,“ uvedl profesor Milan Novák, který má celý projekt na starost. Vede i jednu ze skupin, konkrétně tu, která řeší, jakými látkami by se palivo v úložišti mělo obklopit, aby nedocházelo k úniku radioaktivity. Existují totiž látky, například takzvané bentonity, které umí radioaktivitu pohlcovat.

Druhá skupina se zaměřuje na hodnocení vybraných lokalit z hlediska jejich odolnosti vůči otřesům. „V jaderném palivu probíhají procesy, které mají ještě za sto tisíc let takovou intenzitu, že je potřeba izolovat ho od biosféry. A protože se k tomu přistupuje velmi opatrně, pracuje se s předpokladem, že úložiště musí vydržet milion let,“ sdělil Jan Švancara, vedoucí Ústavu fyziky Země Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity. Jeho pracovníci už mimo jiné asi dvacet let monitorují stabilitu prostředí okolo jaderné elektrárny Temelín.

Expertní tým vznikl částečně i jako reakce na současnou situaci v České republice. „Řada zahraničních pracovišť je s bádáním v tomto oboru mnohem dál, proto se snažíme jejich zkušenosti nabírat – například formou výjezdů a stáží či zapojením zahraničních expertů. Věnujeme se však také vlastnímu laboratornímu a terénnímu výzkumu,“ popsal koordinátor projektu Martin Kopecký.

Projekt ReWaNuSa podporuje částkou více než 30 milionů korun Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost financovaný Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Další informace o projektu na www.rewanusa.cz.

*Tisková zpráva
Masarykovy univerzity v Brně*

Ve švédských obcích se uran těžit nebude!

Vzhledem k jistým analogiím hledání úložiště v Česku a snah o další těžbu uranu ve Švédsku přinášíme otevřený dopis švédských starostů k záměrům těžby uranu na území jejich obcí publikovaný pod názvem „Ve švédských obcích se uran těžit nebude!“ 28. června 2012. Jeho autorkou je starostka Östersundu AnnSofie Andersson.

Kanadská společnost Continental Precious Minerals, australská Aura Energy a několik dalších těžebních firem usiluje o zahájení těžby uranu ve Švédsku. Zástupcům těchto firem vzkazujeme, že naše obce využijí své právo veta k zastavení jejich projektů. Těžební společnosti financováním geologického průzkumu plýtvají svými penězi, ale zároveň odrazují firmy i jednotlivce, kteří chtějí investovat do udržitelného rozvoje regionů. Žádáme proto těžební společnosti, aby ukončily své aktivity na území našich obcí.

Starostové podepsaní pod tímto stanoviskem reprezentují stabilní většinu voličů z obcí Berg, Åre a Östersund v provincii Jämtland a obcí Falköping, Skövde a Tidaholm v provincii Västergötland. Většina ze 150 povolení geologického průzkumu, která byla ve

Švédsku vydána, se týká ložisek uranu na území našich obcí. Právo veta, kterým můžeme těžbu uranu odmítnout, považujeme za jeden z nejdůležitějších nástrojů, jak zajistit obyvatelnost našeho regionu i pro budoucí generace. Legislativa nám bohužel neumožňuje zabránit geologickému průzkumu. Švédský horní zákon umožňuje provádění průzkumu i v místech, kde těžba nepřipadá v úvahu.

Povolení k průzkumu se vydávají na tři roky a často jsou navzdory nesouhlasu místních obyvatel obnovována. Aktivity těžebních společností se neomezují na průzkumné vrty. Financují rovněž dezinformační kampaně zaměřené na místní obyvatele. Představitelům obcí nadbíhají konzultanti placení těžebními firmami a opakovaně jim tvrdí, že uran může být vytěžen bez vážných dopadů na životní prostředí.

Na profesionální nezávislou oponenturu těchto tvrzení nemají starostové v obecním rozpočtu prostředky, názor si tak musejí vytvořit vlastním studiem.

Někdy je až komické pozorovat představy zástupců těžebních společností o tom, jak vypadají naše regiony na zemském povrchu. Příkladem může být prezentace Eda Godina, ředitele Continental Precious Minerals na nedávné konferenci těžebního průmyslu. Pan Godin hovořil o ložisku uranu v Ovikenu u jezera Storsjön několik desítek kilometrů od Östersundu. Mezi přínosy otevření nového dolu uvedl výstavbu nových škol a nemocnic. Tomu by nemohl uvěřit nikdo, kdo alespoň navštívil náš kulturně vyspělý a po tisíce let obývaný region.

Švédská uranová ložiska, která nejvíce přitahují pozornost těžebních společností, se nacházejí v rozsáhlých oblastech výskytu kamencových břidlic, které se táhnou z provincie Skåne na jihu do provincie Lapland na severu. Koncentrace uranu hornině jsou zde velmi nízké a případná těžba by celé území vážně poškodila.

Povrchová těžba uranu devastuje krajinu.

foto: Alberto Otero Garc, Wikimedia Commons

Případná těžba uranu pro švédské jaderné elektrárny z kamencových břidlic v oblasti Billingen-Falbygden by každoročně vyžadovala čtvereční kilometr povrchového dolu. V roce 1977, kdy se představitelům obcí Falköping a Skövde podařilo zastavit jediný švédský uranový důl, byly důsledky těžby příznačně nazvány „vraždou krajiny“.

Na zmiňované konferenci pan ředitel Godin prezentoval kalkulace pro lokality Oviken, ze které vyplývá, že po dobu 16 let by se zde těžilo 40 tisíc tun rudy denně. Podle jeho propočtů by se takto dala využít jedna dvacitina těžitelných zásob v oblasti. V interních materiálech společnosti je uvedeno, že 16 let trvajícím projektem by po sobě zanechal dva povrchové doly o hloubce 145 metrů a celkově ploše dvou čtverečních kilometrů.

Nevyhnutelnými dopady na krajinu pak jsou 30 metrů vysoké haldy hlušiny

na ploše jednoho čtverečního kilometru a odkaliště pro kapalný odpad s celkovou výměrou deset čtverečních kilometrů. Již tyto dopady by učinily velkou část území neobyvatelnou. Dvacetinásobně větší rozsah těžebních operací by vedl k nutnosti evakuace celého regionu.

Náš cíl zabránit těžbě uranu není odůvodněn pouze hrozbou vážného a nevratného poškození krajiny. Dalším důvodem je nevyhnutelné uvolnění organických sloučenin uhlíku, síry a mnoha kovů z kamencových břidlic do okolního prostředí během těžby. V žádném případě nehodláme zanechat budoucím generacím kontaminovanou půdu a znečištěné zdroje vody. Velké riziko představují průsaky z odkališť a vyplavování nebezpečných složek hlušiny dešťovou vodou.

Doba, po kterou probíhají průzkumné práce, představuje pro naše obce

ztracené roky. Udržitelné podnikatelské záměry se přestaly rozvíjet, lidé upouštějí od záměru přistěhovat se do našich obcí. Nikomu se nechce investovat v oblasti, která by se v horizontu desetiletí mohla stát neobyvatelnou. Proto vyzýváme těžební společnosti, aby dobrovolně upustily od aktivit, které směřují k těžbě uranu v našich obcích, abychom své právo veta nemuseli využít.

ANNSOFIE ANDERSSON, starostka, Östersund
ULF ERIKSSON, starosta, Falköping
CURT B GUSTAVSSON, starosta, Tidaholm
EVA HELLSTRAND, starostka, Åre
KATARINA JONSSON, starostka, Skövde
KARIN PAULSSON, starostka, Berg
MARIA SÖDERBERG, starostka, Krokom

Originál dopisu najdete na www.bsrrw.org,
překlad Karel Polanecký

Slovensko: likvidace havarovaného reaktoru odsouvá problém jaderného odpadu

Otázka nakládání s vyhořelým palivem z jaderných elektráren, není na Slovensku zdaleka tak aktuální jako v České republice. Kapacity i peníze vyčleněné na řešení problému jaderného odpadu musely být dosud věnovány hlavně na likvidaci havarované elektrárny A1 v Jaslovských Bohunicích.

Pro připomenutí uvádíme základní fakta o elektrárně A1. Reaktor na přírodní uran moderovaný těžkou vodou a chlazený oxidem uhličitým byl spuštěn v roce 1972. Při havárii v roce 1976, kdy byl zavezen palivový článek vystřelen do reaktorového sálu, došlo k částečnému roztavení pláště paliva a kontaminaci primárního okruhu. V roce 1977 následovala druhá havárie, když byl v důsledku poruchy chlazení zničen palivový kanál. Provoz elektrárny byl následně ukončen.

Přestože se podařilo vyhořelé palivo z havarované elektrárny vyjmout a vyvézt do Ruska, v objektu zůstalo značné množství vysokoaktivních kapalných odpadů, jejichž likvidace je dodnes hlavním problémem. První fázi vyřazování elektrárny, během které měly být zpracovány a uloženy kapalné odpady nebo dekontaminováno zamořené zařízení, se dosud nepodařilo ukončit.

Likvidace havarované elektrárny je vážnou zátěží pro jaderný účet, ze

kterého má být nakládání s radioaktivními odpady financováno. V letošním roce si likvidace elektrárny A1 vyžádá 7,5 milionu eur, což znamená největší položku ve výdajích jaderného účtu. Nákladnou likvidací je třeba provést bez ohledu na to, že elektrárna během svého provozu nevytvořila žádnou finanční rezervu pro vyřazování. Provozovatelé jaderných elektráren začali odvádět příspěvky na jaderný účet až v devadesátých letech. Správce účtu, kterým je Národní jadrový fond, ovšem otevřeně přiznává, že historický deficit účtu se nedaří vyrovnat i přes zavedenou a zvyšující se přírůžku k ceně elektřiny, kterou platí každý spotřebitel.

Jedním z kroků, který má přinést odložení části nákladů spojených s likvidací elektrárny A1, je začlenění některých objektů (včetně budovy reaktoru) do komplexu Technologie spracovania a úpravy radiaktivních odpadov (TSÚ RAO), který s havarovanou elektrárnou sousedí. Část

foto: Lucia Szabová, Greenpeace Slovensko

likvidace by se tímto krokem odložila až do doby po skončení životnosti TSÚ RAO.

Prioritní financování likvidace havarované elektrárny A1 je jednou z příčin, proč byl na Slovensku hned v počátku zastaven program hledání hlubinného úložiště a o jeho obnovení se zatím neuvažuje.

Karel Polanecký

Francie – jaderná velmoc a její odpady

Francouzská agentura pro nakládání s jaderným odpadem Andra zveřejnila v červenci 2012 aktuální inventuru radioaktivních odpadů. Zpráva vedle čerstvého přehledu obsahuje i scénáře vývoje, které jsou důležité zejména v případě velkého objemu vysoce aktivního odpadu, pro nějž Andra hledá hlubinné úložiště.

Andra pracuje na naplnění strategie, která je postavena na ukládání nízkoaktivního a velmi nízkoaktivního odpadu do stávajících povrchových úložišť a vybudování jednoho „mělkého“ a jednoho hlubinného úložiště pro vysoce aktivní a dlouhodobý středně aktivní odpad.

Vysoce a středně aktivní odpad určený pro hlubinné úložiště pochází ve Francii především z přepracování vyhořelého jaderného paliva. Tato technologie sice redukuje objem vysoce aktivního odpadu z vyhořelého paliva, ale není řešením pro jeho likvidaci. Ke konci roku 2010 Andra ve Francii evidovala 2 700 m³ vysoce aktivního a 41 000 m³ středně aktivního dlouhodobého odpadu, vesměs z přepracování vyhořelého paliva. Do roku 2030 Andra počítá s nárůstem objemu vysoce aktivního odpadu na 5 400 m³ a středně aktivního dlouhodobého odpadu na 49 000 m³.

Andra ve své zprávě přináší také dva scénáře pro odhad celkového množství jaderného odpadu. V prvním platí předpoklad, že průměrná životnost stávajících reaktorů dosáhne 50 let a po uplynutí této doby bude zprovozněna nová generace aspoň v takovém počtu, aby kompletně využila plutonium z přepracování ve smíšeném palivu (stávající reaktory jsou schopny využívat veškeré separované plutonium do roku 2029). Podle tohoto scénáře zůstane po stávajících elektrárnách 10 000 m³ vitrifikovaného vysoce aktivního odpadu a 70 000 m³ středně aktivního dlouhodobého odpadu.

Druhá varianta vychází z předpokladu, že nedojde k náhradě stávající generace jaderných elektráren a jejich průměrná životnost dosáhne 40 let. V tomto případě by ještě za jejich provozu došlo k ukončení přepracování, neboť pro separované plutonium by neexistoval odbyt. Po stávajících reaktorech by tak zůstalo 3 000 m³ vitrifikovaného vysoce aktivního odpadu, 59

000 m³ středně aktivního dlouhodobého odpadu a 12 000 m³ vyhořelého paliva různých druhů.

Bez ohledu na to, který ze scénářů se více přiblíží skutečnosti, bude Francie potřebovat hlubinné úložiště, jehož vybudování Andra připravuje. Nedaleko města Bure na severovýchodě Francie byla za miliardu eur vybudována v hloubce 500 metrů podzemní laboratoř, jejímž účelem je prověřit chování hornin a jejich vhodnost jako bariéry pro trvalé oddělení odpadu od okolí. Zároveň proběhly další průzkumy na celkové ploše 250 km², které určily užší zónu splňující geologická a hydrologická kritéria pro vybudování úložiště (zákon vylučuje, aby úložiště vzniklo rozšířením stávající podzemní laboratoře). Cílem je předložit konkrétní návrh umístění a podoby úložiště do konce roku 2014.

Nezávislé hodnocení dosavadního postupu hledání hlubinného úložiště ve Francii provedli experti amerického institutu IEER. Ve své zprávě posuzují silné a slabé stránky, které vyplývají z dosavadního výzkumu, a předkládají řadu doporučení. K silným stránkám podle IEER patří například skutečnost, že v určené zóně nejsou geologické zlomy a vrstva horniny odpovídá stanoveným kritériím. Na druhé straně institut kritizuje některé předpoklady, ze kterých Andra vychází při výpočtech a vyhodnocování měření. Například předpoklad homogenity geologické formace neodpovídá skutečnosti. Závěr, že případné nehomogenity

lze zanedbat, nepovažuje IEER za dostatečně odůvodněný. Institut dále označuje některé závěry pracovníků agentury Andra za příliš optimistické a doporučuje jejich přehodnocení.

Francie nepochybně pokročila při hledání hlubinného úložiště dál než Česká republika. Zdaleka ovšem nelze říci, že by agentura Andra vyřešila všechny otázky. Zapracování doporučení institutu IEER by nepochybně důvěryhodnost projektu zvýšilo.

Možnost zapojení veřejnosti do rozhodování o umístění podzemní laboratoře a zóny pro budoucí úložiště se řídí podle zákona z roku 1991. Potenciální výstavba podzemní laboratoře byla se zástupci místních samospráv a dalšími představiteli zainteresované veřejnosti konzultována předtím, než byly zahájeny jakékoli průzkumné práce.

Zákon zřídil pozici „odpadového prostředníka“, jehož úkolem bylo zapojit veřejnost do debaty před výběrem lokalit pro podzemní laboratoř. Součástí nabídky pro obce byly i finanční kompenzace pro vybranou lokalitu. Zákon z roku 1991 ale také obsahuje důležité ustanovení, podle kterého nesmí být podzemní laboratoř (a tím pádem ani trvalé úložiště) vybudována bez souhlasu dotčeného regionu a její přeměna na úložiště podmiňuje opětovným schválením v Parlamentu.

V roce 1996 Andra podala žádost o povolení k výstavbě podzemní laboratoře ve třech vytipovaných lokalitách. Proces autorizace zahrnoval veřejná slyšení a další formy konzultací. Mimo jiné byly ustanoveny místní informační výbory složené ze zástupců obcí, ale i dalších zainteresovaných skupin – zemědělců a ekologických organizací.

Karel Polanecký

Britské sklady jaderného odpadu nejsou bezpečné

Národní auditorický úřad Velké Británie soudí, že současné skladování jaderného odpadu v komplexu Sellafield je spojeno s „netolerovatelným rizikem“. Úřad uvedl, že provozovatelé komplexu nedokázali za padesát let vytvořit plán pro likvidaci odpadu, který se dnes nachází v chátrajících budovách. Také odhady nákladů na likvidaci komplexu stále rostou.

Komplex v Sellafieldu je nejrozsáhlejší a nejnebezpečnějším jaderným zařízením v Británii, které se blíží konci své životnosti (výroba směšného paliva byla ukončena, závody na přepracování vyhořelého paliva skončí po splnění nasmlouvaných kontraktů kolem roku 2018). Celkové množství vysoce a středně aktivního odpadu v sellafeldském zařízení by naplnilo 27 závodních plaveckých bazénů (s rozměry 50 × 25 × 2,5 metru).

Národní auditorický úřad poznamenává, že státní agentura (Nuclear

Decommissioning Authority – NDA), která komplex vlastní, neví, jak dlouho bude trvat výstavba zařízení pro likvidaci sellafeldského odpadu. Celkový účet za likvidaci komplexu si NDA netroufá ani odhadnout.

Margaret Hodge, která předsedá jednomu z výborů auditorického úřadu uvedla: „Vyděsilo mě, když jsme zjistili, že ve věci vyčištění sellafeldského komplexu nedošlo k žádnému pokroku. Aktuální plán NDA pouze odložil řešení nejvážnějších problémů o sedm let. Nebezpečný radioaktivní

odpad je uložen v budovách, jejichž stav znamená netolerovatelné riziko pro lidi i životní prostředí. Jsem přesvědčena, že bez jasného a přísně kontrovaného plánu likvidace komplexu bude docházet k dalším odkladům a růstu nákladů.“

O dosavadních nezdarech v Sellafieldu vypovídá část zprávy auditorického úřadu, která hodnotí pokrok dosažený pomocí schválených projektů ve dvanácti ze čtrnácti nejrizikovějších objektů. Projekty, jejichž cena se pohybovala od 21 milionů až po 1,3 miliardy liber, nedosáhly očekávaného efektu, utracené prostředky nebyly podle úřadu vynaloženy efektivně.

přeložil Karel Polanecký
převzato z: www.bbc.co.uk

Žádné nové reaktory v USA, dokud nebude vyřešen jaderný odpad

V úterý 7. srpna oznámil jaderný dozor Spojených států (Nuclear Regulatory Commission – NRC), že zastavuje vydávání licencí na výstavbu a provoz nových jaderných reaktorů. Úřad vydávání licencí obnoví, až bude dostatečně vyřešena otázka nakládání s jaderným odpadem.

Přímým důvodem pro krok NRC je červnové rozhodnutí odvolacího soudu pro okres Columbia, podle kterého nelze pokračovat v dosavadní praxi vydávání licencí na základě subjektivní důvěry, že trvalé úložiště jaderných odpadů bude vybudováno. Po zastavení projektu v Yucca Mountain a slabém pokroku při hledání nové lokality soud nevidí

dostatečné záruky, že ve Spojených státech bude vybudováno hlubinné úložiště.

Vydávání licencí při nevyřešeném nakládání s odpady je podle soudu v rozporu s environmentálními standardy platnými ve Spojených státech. Soud rovněž odmítl stanovisko, že vyhořelé palivo by bylo možné provizorně skladovat v bazénech či

kontejnerech po dobu šedesáti let po vypršení platnosti povolení k provozu elektrárny.

Za posledních pět let byly k NRC podány žádosti o licenci na výstavbu a provoz pro osmadvacet nových reaktorů. Čtyři reaktory mají žádost vyřízenu kladně, v případě osmi byla žádost odložena. Aktuálně má tedy NRC na stole žádosti o vydání licence pro šestnáct nových reaktorů, které ovšem z důvodu rozhodnutí soudu nemůže uzavřít.

přeložil Karel Polanecký
převzato z: www.world-nuclear-news.org

Mongolsko nebude ukládat cizí odpad

Mongolsko informovalo Japonsko, že upouští od projektu na výstavbu skladu pro trvalé uložení radioaktivního materiálu, který měl být realizován společně s Tokiem a Washingtonem. Podle mongolských úřadů je důvodem pro odstoupení od projektu velký odpor mongolské veřejnosti proti stavbě konečného úložiště.

Mongolský prezident Cachjagín Elbegdorž zároveň podepsal zákaz všech vyjednávání s organizacemi nebo vládami cizích zemí, jejichž cílem by bylo skladování jaderného odpadu na území Mongolska. To nemá žádnou vlastní jadernou elektrárnu.

převzato z magazínu
www.sortirdunucleaire.fr č. 52

Oživení projektu úložiště v USA se nekoná

Projekt hlubinného úložiště pro vyhořelé palivo z amerických jaderných elektráren v nevadském masivu Yucca Mountain zůstává u ledu. Proti úložišti v lokalitě, která nevyhovuje geologickým a seismologickým požadavkům, dlouhodobě protestují obyvatelé Nevady. Poté, co prezident Barack Obama po svém prvním zvolení zastavil v roce 2009 financování prací, se v kontroverzním projektu nepokračuje.

Obavy obyvatel Nevady z oživení projektu v případě změny politické situace zažehly výsledky voleb. Vedle znovuzvolení Baracka Obamy

prezidentem Spojených států (v Nevadě Obama vyhrál) jsou pro odpůrce úložiště dobrou zprávou i výsledky voleb do Senátu. Senátor Harry Reid, který byl hlavním strůjcem zastavení projektu Yucca Mountain, posílil díky dobrým výsledkům demokratické strany svoji pozici vedoucího představitelů senátní většiny.

Dosavadní praxe, kdy Obamův rozpočet s projektem Yucca Mountain nepočítá a Harry Reid úspěšně blokuje návrhy na jeho financování ze strany Kongresu, tak bude pokračovat.

„Výsledky voleb na federální úrovni i v Nevadě jsou z pohledu odporu proti

úložišti přesně takové, jaké jsme potřebovali“, říká Bob Halstead, ředitel organizace Nevada Agency for Nuclear Projects. Zástupci státu Nevada budou podle něj nadále aktivně vystupovat proti Yucca Mountain.

Proti ukládání vysoceaktivního odpadu v Nevadě se vyslovil i nově zvolený republikánský senátor Dean Heller. Další republikáni Joe Heck a Mark Amodei podporují využití vybudovaných částí úložiště, ale nikoli pro ukládání významného množství jaderného odpadu.

Karel Polanecký
podle Las Vegas Review Journal

Severní ledový oceán jako skládka ruského jaderného odpadu

Z oficiálních dokumentů, které od ruských úřadů získali představitelé Norska, vyplývá, že v minulých desetiletích bylo na severu Sibíře do Karského moře (součást Severního ledového oceánu), potopeno velké množství radioaktivního odpadu včetně odstavených jaderných reaktorů.

Údaje o jaderném odpadu v moři, které norské nadaci Bellona potvrdili i zástupci ruské státní společnosti Rosatom, vypovídají o podstatně vyšším množství, než se dosud předpokládalo a než Rusko připouštělo. Přehled potopeného jaderného odpadu zveřejněný norskými médii zahrnuje 17 tisíc kontejnerů a devatenáct lodí naložených radioaktivním odpadem, čtrnáct jaderných reaktorů, z nichž pět stále obsahuje vyhořelé palivo, 735 kontaminovaných strojních zařízení a jadernou ponorku K-27 se dvěma reaktory na palubě.

Per Strand z norského úřadu pro ochranu před radioaktivním zářením uvedl, že informace o potopeném jaderném odpadu přicházejí z Ruska postupně a nelze zaručit jejich úplnost.

Rusko podle něj čerstvě založilo speciální komisi pro zmapování potopeného jaderného odpadu. Práci komise podpořila společná norskoruská expedice, která do oblasti vyplula na konci srpna.

Expert nadace Bellona Igor Kudrik upozornil, že zveřejnění dokumentů ruskou stranou pravděpodobně

souvisí se záměrem zkoumat v Karském moři možnosti těžby ropy. Rusko proto stojí o zmapování a případné odklizení jaderného odpadu z míst, která by mohla být z pohledu těžby zajímavá. Rozsah problému je ovšem takový, že ho Rusové nezládají řešit samostatně.

Zvláštním objektem kontroly byla jaderná ponorka K-27, která byla záměrně potopena v roce 1981, přičemž v jejích dvou reaktorech zůstalo vyhořelé palivo. Rosatom připouští, že existuje riziko obnovení řetězové jaderné reakce v těchto reaktorech. Členové expedice mimo jiné zkoumali možnost vyzvednutí ponorky na hladinu.

Karel Polanecký
podle informací na www.bellona.org

Temelín.cz – jinde vám to neřeknou

Na webu www.temelin.cz najdete nezávislé informace o jaderné energetice u nás i ve světě, jaké v běžných médiích nezískáte. Aktuality z oblasti energetické politiky, ekonomiky atomové energetiky, bezpečnosti, ale také radioaktivních odpadů či těžby uranu. Rovněž fakta o dnešních i plánovaných reaktorech v Temelíně.

Vydává: Calla – Sdružení pro záchranu prostředí, Fráni Šrámka 35, 370 01 České Budějovice, IČO: 62536761, tel.: 384 971 930, e-mail: edvard.sequens@calla.cz

Vydáno ve spolupráci s Hnutím DUHA, Údolní 33, 602 00 Brno, tel.: 545 214 431, e-mail: karel.polanecky@hnutiduha.cz

Redakce: Edvard Sequens, Karel Polanecký; **Grafická úprava, sazba a typografie:** Radim Šašínska, www.larvagrafik.com

Tisk: A+A Tisk Brno, aatisk@seznam.cz, tel.: 532 182 211; **Evidováno:** Ministerstvo kultury ČR, reg. č. MK ČR E 12289;

Vyšlo: 14. 12. 2012 nákladem 2000 ks; **Bližší informace na adresách:** www.calla.cz a www.hnutiduha.cz

Hnutí DUHA

